

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ, a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ czimzendők. A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök Dr. Berde Áron; Girsik János, Szabó Sámuel, Vörös Sándor, felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: Báró Apor Károly emlékezete. Marosi. — Még egy szó az álnyátság kérdéséhez. Parthay Geza. — A fejőstehenek téli takarmányozása. — Gyümölcsseink elárúsítása érdekében. — Egy v e l e g: Értesítés és kérelem. „Borászati Lapok“ az erdélyi gazd. egylet borcollectiójáról. Az erd. méhész-egylet gyűlése. Értesítés. A talaj felszíni kiszáradásának befolyása. A réteknek a mohától való megtisztítása. Október havi meteorológiai észleletek. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Báró Apor Károly emlékezete.

A harangok zugása elnémult, a gyászlobogók lengése megszűnt, a város nagy mozgása lecsöndesült, ismét minden visszatért a rendes kerékvágásba, csak a tófalvi nagy hirre jutott szőlőhegy lett gazdagabb kitünő alapítójának báró Apor Károlynak hamvaival; folytonos tevékenységű és mindig alkotni vágyó szelleme pedig elszállott e hazarésznek sokszázados történetével elváhatlanul összekapcsolt őseinek társaságába. A boldogult után sok hely maradt üresen, mi azonban nem szólunk sem a királyi táblai, sem a casinói, sem a Kemény Zsigmond társasági, sem a székely egyleti stb. elnökségekről és az azokban folytatott működéséről — azt végezzék mások, de lehetetlen bármily röviden is meg nem emlékezni a marostordamegyei gazdasági egylet érdemdus elnökéről úgy is, mint gyakorló gazdáról.

Éppen most öt éve, hogy a megye vezérlő férfaiiban mind inkább gyökeret vert azon meggyőződés, hogy a haladó kor parancsa előtt meghajolva, itt is egy gazdasági egyesületet kell létesíteni az okszerű és gyakorlati vívmányok, újítások ismeretése, közhasznú ismeretek terjesztése és a társulásból folyó előnyök kihasználása céljából. Az eszme első megindítója báró Apor Károly volt és a közbizodalom mindjárt az első alakulásnál az 1880-ik év végén egyhangulag az ő kezeibe helyezte az elnökséget, és ő azóta folytonosan lankadatlan buzgósággal, az ügynek meleg szeretetével és fáradhatlan kitartással törekedett az egylet ügyeit előbbre vinni és a kitűzött célok megvalósítását előmozdítani, és ha mégis nem kísérték munkásságát, fá-

radozását a sokak által képzelt nagyobbszerű gyakorlati sikerek, bizony nem ő rajta mult, a ki öt év alatt — ha csak a városon volt — soha egyetlen választmányi, de még szakosztályi ülésről sem hiányzott, hanem mindeniken tevékeny részt vevően felolvasásaival, egy hosszú életen át és sok olvasás által szerzett gyakorlati és elméleti ismereteivel igyekezett a felmerült kérdésekre lehető felvilágosítással, utbaigazítással szolgálni. Minden gazdasági ágak között legkedvesebb foglalkozása a szőlőtermelés, borkezelés, a méhészet és gyümölcsészet volt és köztudomású, miszerint borainak a haza határain messze túl terjedő hírnevet tudott szerezni, daczára annak, hogy ott, hol az ő tófalvi híres rizlingje terem ezelőtt egy negyed századdal még csupa vad bozotos, vizmosások, mély árkok, terméketlen, meredek agyagos oldalak voltak, hova pár szál füvet keresni ritkán tévedt valami árva juh is.

Leggyakoribb tárgyát e szerint fejtegetéseinek a szőlőszet, borászat képezte és e tekintetben valóban bámulatós sokoldalúságot tanusított, folytonosan a legélénkebb figyelemmel kísérte az idevonatkozó francia, német és hazai irodalmat és ha szakértő által egybegyűjtetik csak e nemben is ritka szép gyűjteményt, mondhatni egy kis könyvtárt fognak képezni megszerzett és csaknem kivétel nélkül gondosan át is olvasott könyvei, melyekből e cikk írójának is nem egyszer gyönyörű részleteket olvasott fel és magyarázatott. De nem csak a szakkönyveket és folyóiratokat szerezte meg, hanem több híres szakemberrel személyes és nagyérdékű levelezést is folytatott az újabb találmányokról és felmerült kérdésekről.

Nem hagyta figyelmen kívül a szőlőszet mellett a búza és kukorica termelést és főleg az okszerű takarmány előállítás módjait; azon kívül, hogy példát mutasson másoknak is, egyike volt az elsőnek vidékünkön, a ki nagyobbszerű alagsövezést vitt keresztül tófalvi birtokán; és hogy a szép iránt mindig tanusított érzelmeinek is hódoljon, alig lehetett valahol változatosabb és szebb rozsákat látni, mint az ő kertjében és

virágaiból nagy élvezettel ajándékozta meg kedves vendégeit, kiknek előbb a saját nagy áldozatkészsége, bámulatos kitartása, és fogyhatlan türelme által létesített huszonegy holdas gyönyörű szőlőjét minden részeiben még ez előtt néhány héttel is ifjui erőben és vidám kedéllyel örömtelten megmutogatta. Rendkívül nagy örömet okozott élete utolsó napjaira, hogy hosszas fáradaimnak gyümölcsét, tófalvi rizlingjét a budapesti országos kiállítási bizottság a legnagyobb kitüntetéssel illette és őszintén nyilvánítá, miszerint öröme annál nagyobb, mert ily elfogulatlan bírálatot remélni is alig mert volna.

De már mindennek vége, jól mivelt szántóinak sötét zöld hullámos vetései többé nem gyönyörködtek; az általa oly kiváló előszeretettel vezetett gazdasági egyesület vigan lobogó zászlóját kiejtette erős kezeiből; jó indulatu, mosolygó arczával többé nem üdvözli barátjait, üggyársait, ismerőseit, tisztelőit; egy szépen végzett hetven éves élet tiz-tizenkét napi csöndes betegség után befejeztetett; a nagyszámu díszes koszorúk virágai elhervadnak, a szalagok elporhadnak minden a mi mulandó hamar elenyészik, de van valami, a mi az embert túléli és ezek munkái, melyeket véghez vitt; és az emlékezet, a kegyelet, melyet magának a jóknak, a nemeseknek szívében biztosít, és a példaadás, melylyel megmutatja a rangban és vagyonban elsőeknek, hogy ime a miként én számtalan hivatalos és magán ügyeim mellett is pillanatra sem feledkeztem meg arról, hogy az emberek, a társadalom, a közdolgozók iránt is sokféle kötelességeimnek eleget tegyek: akképpen cselekedjétek ti is, a kiknek Isten kiválóbb helyzetet és előyöket nyujtott.

Legyen emléke áldott közöttünk!

Maros-Vásárhely.

Marosi.

Még egy szó az ályanyásság kérdéséhez.

Az „Erdélyi Gazda“ 25. számában megereszt Hutter Samuel ur egy cikket, melylyel neki megy az egész méhészlágnak s beakarja nekünk ma a 19. század utolsó negyedében bizonyítani, hogy mindaz, a mit mi ezen csodabogárról eddig hittünk, az nem volt helyes, s mint közléséből folytatólag kivethető, azt mondja rólunk, hogy a mit arról írunk, hirdetésünk és beszélünk, csak azért tesszük, mert fizetnek érte.

Ezen kedves hír nekem, e sorok írójának, kit Hutter ur személyesen is felszólít, hogy láttam-e ilyen csodabogarat? — csak a mult héten s akkor is egy vitatkozás alkalmával jutott tudomásomra és pedig azon okból, mivel akkor midőn Hutter ur ezen cikket írta, az orsz. kiállítás méhészeti szakosztályában voltam alkalmazva, s így hivatalos teendőim nem igen engedtek annyi időt, hogy még az egyes lapok olvasásával is foglalkozhassam, s így válaszat csak most „késve bár, de feledve nem“ a méhészet szentügye és a magam érdekében szoros és kedves kötelességemnek érzem megtenni. Mielőtt azonban ehhez fognék, ha megengedi igen tisztelt Hutter ur, elmélkedjünk egy kissé.

Nem jut-e valahogy észébe, hogy akkor, midőn ezen erős nézetét oly elszántan lökte a szemünk közé, nem gondolt-e még valamire? Lássá kérem én arra gondoltam volna minde-

nekelőtt, hogy ha mindaz: a mit én fedeztem fel mégis csak részben is állana, akkor kitalálta volna azt már eddig talán más is, mert azt csak szabad feltennem, hogy Hutter ur is elismer magánál még sok-sok jobb, tudományosabb és practikusabb méhészt is, vagy nem? — akkor bocsánat.

Álljon azonban a dolog Hutter ur bármikép is, mi csak megmaradunk azon nézetben, hogy van ályanya. Látja kérem, hogy mindamellét, hogy „darázs-fészekbe“ dugta a kezét, mi nem szurunk, mert fulánkunkkal kiméletesen bánunk, mint azt a királyné teszi, csak szépen megmondjuk Hutter urnak, hogy mikor az ályanyaság nem létezése érdekében ragadott tollat, akkor egy kissé tévedt, s miért tévedt? azért mert talán nem volt tisztában (engedje meg kérem, hogy erről a mult időben beszéljek) az ályés hibás anya fogalmával; mert daczára annak, hogy oly sok ideig méhészkedett paraszt kasokkal, majd becses személye által javított átmeneti méhflakokkal, abból még nem következik, hogy ebben a dologban éppen tévednie nem volt szabad. Vagy mi tévedünk? — Az is lehet, csak hogy akkor azon csodálkozom, hogy, hogy lehetett az, hogy az egész méhészlág s a legkitünőbb méhészt szaktekintélyek között nem akadt (legalább tudtommal eddig még nem) egy is, a ki azt constatálta volna, a mit t. Hutter ur? Vagy ehhez valami isteni kijelentés szükséges? . . .

Látja Hutter ur a 10 család közül, melyeket uraságod említ, ályanyas csak az a kettő volt, a melyben maga sem találta fel az anyát, hanem persze ez a kaptár kontójára rovdott.

Hutter ur méhállományán megengedem, hogy kétféle hibás anya is előfordul és pedig a mint mondta Hutter ur az elsatnyult anyja és a mi ályanyánk, s mivel kaptárai, mint bevallani méltóztatott, bajosan kezelhetők, nem is csodálkozom, hogy olyan családból, melyet egy más méhészt esetleg ályanyásnak constatált többször kifogott neki egy anyát, mert az ályanyaságot tökéletesen csak ott lehet megállapítani, hol a működő anyák ismertek, s jó tulajdonságaikról már meggyőzték, ha az ilyen anyákból pusztul el egy s fedetlen ivadék nem marad, csak akkor mondhatjuk biztosan, hogy ott ályanyaság származott.

Nálunk, kik ma már csak mozgó szerkezetű kaptárokkal méhészkedünk, nálunk hibás anya nem létezik, mert mi ugy a szörnyszülötteket, valamint a kimerült s 3 évnél öregebb anyákat nem türjük meg.

Hanem azonban, ha véletlenség következtében az igazi s jónak bizonyult anyánk ugy pusztul el, hogy fedetlen fiasítást nem hagy hátra s így a család minden jó akarata daczára sem nevelhet saját véreből új anyát, egész határozottan s nem csak Hutter urral, hanem bárki emberfiával is szembe azt állítjuk: hogy a család maga közül léptet egyet a királynői trónra, s ezt nevezik mások és nevezem én is ályanyának. Ezen megválasztási szerencsében rendesen azon munkás egyedek részesülnek, melyek az anyabölcsök közelében nevedtek s így jobban is lettek táplálva. Egy ilyen „mumust“ igaz ugyan, hogy bajos volna Hutter ur-

nak egy néhány ezer méh közül kikeresni, már csak egyedül azon okból is, mivel az ugy alak, mint nagyságra tökéletesen azonos a többi munkással. Ha Hutter ur azonban annyira vágyik egy ilyen csodalényt látni, nézzen utána, én mondok egy módot, melylyel nem csak egyet, hanem akár hányat is ejthet birtokába: anyátlanison meg egy kast, s ne hagyjon benne egy fedetlen fiasítást is, hogy abból új anyát nevelhesse-nek s azután bizza azt a bölcs gondviselésre mindaddig, míg annak munkás népe 50—60 darabra reducalódik, ekkor fogdossa azután azokat mind össze s vegye mindegyiket bonczkés alá, biztosítom, hogy nem csak egy, hanem több olyan munkást is fog találni, melyekben peték lesznek, lám ezek a petés bogarak azok a „mumusok“, melyeket mi álnyáknak nevezünk. Az ilyen végső perczen azért fog több álnyát találni, mivel a család, ha látja azt, hogy végpusztulása már közel van, akkor nem csak egy-egy, hanem több álnyát is léptet fel, gondolván, hogy többen hátha jobban segíthetnek a bajon, mint egy.

Ott azon esetben, hol mások álnyásságot constatáltak s Hutter ur mégis megtalálta az anyát, ott lehetett még más körülmény is, mint pl. az, hogy az anya vagy éppen nem, vagy hiányosan termékenyült meg, vagy már idős koránál fogva on-dó anyagából kifogyott, az anya mindezen elmondott 3 esetben is petézik ugyan, hanem mivel nincs, hogy petéit mivel megtermékenyítse, ezért azokból csak himnemű ivadékok származnak (vagy ezt is kétségbe vonja? . . .) tehát itt mind a 3 esetben nem az álnya, — mivel ilyen a mig valódi anya van nem létezik — petézett, hanem Hutter ur tech. term. nusa szerint az el-sátnyult királyné. Az eredmény ezen esetekben is egy és ugyan-az az álnyásságéval, mert a család ezen esetekben is elpusztul, de az indító ok különböző, és ez az indító ok az, melyet igen tisztelt Hutter ur összezavart.

Végre azon állítására, hogy: egy tökéletesen anyátlan család nem fiasít, azt mondom, hogy ezen esetben is tévedni méltóztatik, még pedig azért, mivel a peterakás akármelyik anyátlan családban csak is addig szünetel, a mig eltelik azon idő, hogy a családnak még reménye is volna új rendes anyához jutni, mihelyt ez megszűnt, rögtön van megint fiasítás, a melyet az álnya állít elő, vagy nem? akkor kérem magyarázza meg nekem, hogy olyan esetben mégis mi petézik? mert hogy petéket ezután is találunk az már bizonyos, az valódi anya nem, mert nincs, az új valódi anya megint nem, mert nem volt mi-ből nevelniök, a herék ugye megint nem? tehát mi marad más hátra, minthogy meggyő-ződjunk arról, hogy azt mégis valamely munkás tette, s ez a munkás az, az általunk elnevezett álnya.

Ennyit erről igen tisztelt Hutter ur, ha ezek után is megmarad nézeténél, ám legyen, s mi is megmaradunk kegyes engedelmével a mienkénél, mert mi is szenvedünk rögeszmében és pedig olyanban, hogy a fehérét csak fehérnek s nem akarjuk semmiesetre feketének látni.

Ezzel e tárgyban a vitakozást részemről befejezettnek nyilvánítom.

Budapest.

Parthay Gejza.

✓ A fejőstehenek téli takarmányozása.*)

A tejmirigyek tevékenysége a tejmirigysejtek termelésén alapszik; a tejmirigyek e munkája pontosan megszabja, hogy miként takarmányozandók a tehének, ha azt akarjuk, hogy a mirigysejtek képződése szakadatlan és erőlyes legyen. A takarmányban meg kell lenni ezen sejtek képzésére szükséges anyagoknak. Figyelembe kell venni továbbá, hogy a fejőstehenek a tejelés megindulta után néhány hónap mulva megfolyattatnak s így a takarmányban adott tápanyagok egy része az ébrény kifejlődésére fordittatik.

A fejősteheneket tehát a felhozott okokból nemcsak bőségesen kell táplálni, hanem a takarmányban a tápanyagoknak oly arányban kell lennie, hogy a testegyensúly fentartásán kívül a tejelés és az ébrény fejlődése meg ne zavartassék.

Hogy pedig ez megtörténjek: szükséges először is, hogy a takarmányban a két fő tápalkatrész — a protein és szénhydratok — egymáshoz megfelelő arányban legyen meg. A legmegfelelőbb arány 1 : 5; e táparányul használtatik ki a takarmány legjobban. Megjegyzendő azonban, hogy ugy a nyári istállózásnál, mint a legeltetésénél azt tapasztalták: miszerint a tehének több tejet adtak, ha a táparány időnkint valamivel szűkebb volt.

De nemcsak az szükséges, hogy a tápanyagok megfelelő arányban legyenek a takarmányban, hanem hogy elegendő mennyiségű takarmányt is kapjanak a tehének; mert ha nem kapnak elegendő mennyiségű takarmányt, vagy ha a takarmányban a tej képzésére és a testegyensúly fentartására szükséges mennyiségű tápanyagok nem elegendők: akkor az állati testnek kell a hiányt pótolni, a tehát le fog soványodni. Sok gazda ugyan azt hiszi, hogy a jóltejelő tehének a tejelési időszakban le kell soványodni, mert a tőgy működése oly élénk, hogy a tej képzésére szükséges anyagokat nemcsak a takarmányból, hanem a test anyagából is veszi. Ha egyes teheneknél tapasztalható is e lesoványodás, ugy ez még is csak olyanoknál szokott előfordulni, a melyeknél a bő tejelés káros elfajulást mutat; a bő tejelés tehát a többi szervek rovására történik. A tejelés ideje alatt erősen lesoványodó tehének rendszeren gyenge szervezetűek és előbb-utóbb tüdővész kapnak.

A napi takarmány 1000 kg. élősulyra tartalmazzon 2·5—3·1 kg. proteint, 0·8—1·0 kg. zsírt és 12·5—15·0 kg. nitro-rogenmentes vonatanyagokat. Bőséges tejelésnél ezen mennyiségnél többet is lehet ugyan adni, azonban bizonyos mértéket mégis be kell tartani, mert az sohase jó, ha a fejőstehenek göbölökhöz hasonlítanak; mert az ily takarmányozás nemcsak pazarlás, hanem az állatokra is káros, miután a kövér tehen nehezen tudja a borjut megelleni és könnyen veszélyes borjazási lázt kap.

*) E cikket a „Mezőgazdasági Szemle“ havi folyóiratból vették át. Szerk.

A takarmány teriméjét a takarmányfélék physikai tulajdonságai határozzák meg. E tekintetben az egyes takarmányfélék között igen nagy az eltérés. Az erőtakarmányfélék kis térképében annyi tápanyagot tartalmaznak, hogy egyedül etetve tökéletesen nem használtatnának ki s az állatnak is megártanának. Ez okból oly takarmányfélékkel kell őket keverni, a melyek kevesebb emészthető tápanyag mellett sok meg nem emészthető alkatrészt tartalmaznak, miáltal a takarmány megfelelő térképüvé válik; de ebben is mértéket kell tartani, mert a tulságos térímés takarmány az emészthető alkatrészek tökéletes kihasználását megnehezíti s az állatok egészségére is ártalmas.

A takarmány teriméje vagy a takarmányban adott szárazanyag legyen megfelelő a bendő őr-tartalmának. A bendő őr-tartalma 100—140 dm.³; sulya pedig, ha takarmánnyal tele van, 47·5—62·5 kg.

Fürstenberg kísérlet után meghatározta, hogy mennyi térímés takarmány tölti meg a bendőt, és miként viselkednek e takarmányfélék, ha vízzel teleívódnak. A kísérlet eredménye a következő:

Egy köbláb vagyis 30 dm.³ szalmaszeccsa sulya 2·93 kg. és 9·52 kg. vizet képes felszívni; téríméje ezáltal csak $\frac{1}{16}$ -dal növekedik, úgy, hogy 50 l. száraz szeccskából 53 l. vízzel átítatott lesz. Négy köbláb szalmaszeccsa $4\frac{1}{4}$ köbláb őr-tartalma bendőt töltene ki tehát, és sulya 50 kg. lenne, ha vízzel teljesen átívódnék. Jó minőségű réti széna téríméje $\frac{1}{8}$ -dal növekedik, ha vízzel átívódik. 30 dm.³ szénaszeccsa sulya 1·9 kg. volt, beivott 5·2 kg. vizet. 4·25 köbláb bendő, vízzel átívott szénával megtöltve, 39·8 kg.-ot nyom. A széna tehát nem terheli meg a bendőt annyira, mint a szalma. $4\frac{1}{4}$ köbláb bendő megtöltésére 9·3 kg. széna szükségeltetik tehát; ennyit ehetne meg egy tehén egy nap, mert a bendő napjában csak egyszer tölthető meg.

E kísérlet igen jó utmutatásokat szolgáltat a tehének téli takarmányozásának berendezésére. Láthatjuk belőle, hogy sem a szalma, sem a széna nem alkalmas egymagában a fejőstehének takarmányozására, mert nem szolgáltatnak elegendő anyagot a tej képződésére. Jóminőségű réti széna átlag 49·5% tápanyagot szolgáltat, mely nem is használtatik ki teljesen, mert a benne levő proteinnak csak mintegy a fele emésztetik meg. 9·6 kg. széna csak 4·5 kg. tápanyagot tartalmaz tehát, vagyis körülbelül feleannyit, mint a mennyire egy 500 kg. sulyu tehének átlag szüksége van. Még kedvezőtlenebb eredményt szolgáltat a szalma, már csak azért is, mert míg a szénában a tápanyag arány 1:9·2, addig a zabszalmában 1:14·7. E két takarmányfélélt tehát csak akkor lehet haszonnal etetni, ha kívülök egyéb koncentráltabb u. n. erőtakarmányfélék is takarmányoztatnak.

A fentebb közölt kísérlet arra is felvilágosítást nyújt, hogy mily mennyiségű szalmát és szénát lehet okszerűen meg-etetni a fejőstehenekkel. Ha 9·3 és 11·7 kg. széna és szalma teljesen megtölti a bendőt, akkor legfeljebb ezen mennyiség felét kell az erőtakarmányféléken kívül a tehéneknek adni. Ezen mennyiségben körülbelül $\frac{1}{4}$ -de van azon tápanyagnak, melyet a fejőstehének szükségelnek. Többet már azért se lenne cél-

szerű etetni, mert a sok szálastakarmány megnehezíti az erőtakarmányfélék kihasználását, s így ezekből sok marad meg-emésztetlenül. A sok szálastakarmány a tehének elvetélését is előidézhetheti, mert az uterusra nagy nyomást gyakorol; végül a sok szálastakarmány igen kitágítja az emésztő szerveket, a mi által ezek elpetyüdése következik be.

A tulsok szálastakarmány hátrányos hatása annál nagyobb mértékben fog mutatkozni, minél rosszabb minőségű az, mint a milyen különösen a későn kaszált vagy az eső által kilugzott széna.

A szénán és szalmán kívül különös figyelmet érdemlő fejőstakarmányfélék: a gumós- és gyökönvények. A nézetek ugyan még eltérők: vajjon czélszerű-e ezeket a fejőstehenekkel etetni? miután némelyek azt állítják, hogy sok vizük és kevés proteinjük miatt e takarmányfélék nem valók a tejtermelésre. Jobbnak tartják az erőtakarmányféléket, — azt állítván, hogy azon költségek pontos felszámításánál, a melyek a gumós, növények etetésénél fölmerülnek, tekintettel az elért eredményre: az erőtakarmányfélék etetése kevesebbe kerül.

A gumós növények közül a burgonyát szokás fejőstehenekkel etetni, és pedig legczélszerűbben megfőzve, összezuzva és vízzel ivóst készítve belőle. Különösen jönak bizonyult az ily ivós, ha a burgonya a főzés és zuzás után malátával beczéfréztetik, úgy mint az a szeszgyártásnál szokásban van; s néhány óráig állni hagyatják, hogy czukor képződhessék. A nyers burgonya nem alkalmas takarmány, mert nem lesz jól meg-emésztve.

A répafélék közül legjobbnak bizonyult a murokrépa, csak hogy ezt nálunk nem igen termesztik.

Leggyakrabban a takarmányrépát etetik, mely sok czukrot tartalmaz, s így igen megfelelő tehéntakarmány; de mert nem tartalmaz elegendő proteint, erőtakarmányfélékkel keverve kell etetni. A répát répavágon összevagdálva és szeccskával keverve szokás etetni; hogy a tehének ne csak a répát, hanem a szalmaszeccskát is megegyék, czélszerű a szeccskát répával, 12—16 órával az etetés előtt, összekeverni; ezen idő alatt a szeccska némileg megpuhul és a tehének örömebb eszik. A répaetetéskor adni szokott erőtakarmányfélék a szeccskával egyidőben kevertetnek a répa közé. 500 kg. élősulyra 20—25 kg. répát szokás számítani. Ha még több répát kapnak a tehének, akkor azt egymagában is szokják etetni, utána szálastakarmányt adván. Igen sok répát azonban nem czélszerű etetni, mert nagyon megtölti a bendőt és könnyen elvetélést okozhat.

Gazdasági iparvállalatoknál egybekötött gazdaságokban igen fontos takarmányt képeznek a gyári hulladékok; ilyenek: a szeszmoslék, a czukorrépa és az árpatorkölly.

A szeszmoslék könnyen emészthető és proteinban gazdag takarmány, de — mert igen sok vizet tartalmaz — nem szabad belőle a fejősteheneknek nagyon sokat adni, mert különben az emésztőszervek elpetyüdnek. Arra is kell ügyelni, hogy a moslék ne álljon sokáig, hanem lehetően friss állapotban etetessék, mert savanyu moslék rossz tejet ad. A moslékéből 20—25 kg. számítható 500 kg. élősulyra.

A czukorrépa-törköly inkább való a göbolyöknek, mint a fejősteheneknek.

Az utóbbi időben mindegyre elterjedtebben használtatik a tehenek takarmányozására a Goffard módja szerint bevermelt zöldtengeri, melyet lapunkban már elég behatóan ismertettünk.

A sörgyártásnál nyert törköly proteinban gazdag takarmány, melyet a kérődzők használnak ki legjobban, s a mely a fejőstehenek számára nagyon alkalmas takarmány.

Végül még megemlítendők a fejősteheneknek adandó erőtakarmányfélék, melyek közül leggyakrabban adatik a korpa és az olajpogácsafélék.

A korpa tudvalevőleg több proteint tartalmaz, mint az a gabonaféle, amelynek megőrlésénél nyeretik; a takarmányozásra tehát alkalmasabb, mint a szemesgabona, ha a takarmányban a protein mennyiségét akarjuk növelni. De meg a szemesgabona a bendőben a takarmányfélék erjedését is előidézheti, a minek felfújódás, emésztetlenség stb. lehet a következménye. A gabonamagvak korpái közül a rozskorpa sikértartalma legnagyobb; azonban emészthetősége csekélyebb, mint a buza- vagy az árpa korpáé. Az utóbbi időben a rizslisztet vagy rizskorpát tapasztalták jó fejőstehen-takarmánynak.

Jó erőtakarmányt szolgáltatnak továbbá az olajpogácsafélék, melyek proteinon kívül még zsirban is gazdagok; fejőstehenek számára legjobbnak bizonyult a repczepogácsa, mert ennek a proteinja legjobban megemésztetik. A repczepogácsa etetésénél arra kell ügyelni, hogy az mindig szárazon takarmányoztassék, mert a beáztatott vagy meglocsolts repczepogácsában mustárolaj képződik, a mi a tejnek és tejtermékeknek csipős ízt ad.

Németországban most a pálmamag-pogácsa és a pálmamag-liszt takarmányoztatik, igen kiterjedt mértékben. A pálmamag-pogácsának igen kedvező hatása van a tejelésre; a tehenek zsirdusabb és izletesebb tejet adnak, mint a repczepogácsa etetésénél. A pálmamag-lisztet sokan még a pálmamag-pogácsánál is jobbnak tartják.

A megbeszélts takarmányfélék minőségéről és az etetés módjáról a következőket mondhatjuk:

A széna képezi a téli takarmányozás alapját, — ezért megkívántatik, hogy az oly minőségű legyen, hogy jól tápláljon és a tehenek örömet egyék. Savanyu réteken termett széna nem való a fejősteheneknek, mert nem táplál és nehézmésztesíti. A tett kísérletek szerint a savanyu széna 7—8%-kal lesz rosszabbul kihasználva, mint a jó széna. A széna rendszeren többet ér, mint a sarju; az állatok is szivesebben eszik.

Ha a széna a takarmány mennyiségének mintegy felét képezi, akkor czélszerű lesz a széna egy részét szecskázva etetni. Ellenben, ha nagymennyiségű vizenyős takarmány lesz föletelve (péld. szeszmoslék, répa, bevermelt takarmány), akkor jobb a szénát szecskázatlanul adni a teheneknek.

A szalmafélék közül a tavaszi gabona szalmája használtatik a fejőstehenek etetésére. A szalma akkor lesz legjobban kihasználva, ha vizenyős takarmányfélék is takarmányoztatnak. A szalma egy része szecskázva, más része pedig szecskázatlanul adatik.

Az etetés napról-napra ugyanazon időben történjék; napjába háromszor vagy négyszer is lehet etetni. Ha a tehenek háromszor fejetnek, mint a hogy az most leginkább szokásban van: akkor czélszerű lesz négyszer etetni, és pedig a következő módon: reggel 4—5 órakor fejés és szecskázott takarmány etetése, mely több részletben adatik a teheneknek; 9 óráig nyugalás, ekkor szalastakarmány etetése és itatás, utána szecskázott takarmány etetése; 11—12 órakor fejés, 2 $\frac{1}{2}$ —4 óráig szecskázott takarmány etetése, széna és itatás; 6—8 órakor fejés, szecskázott takarmány, végül széna vagy szalma.

Az ivóvíz ne legyen hideg s ezért szükséges, hogy itatás előtt egyideig az istállóban állott legyen. Nem czélszerű a teheneket a vályura hajtani s itt nekik hideg vizet adni.

Végül a tehenek tisztogatása s az istállónak tisztántartása nemcsak a tehenek egészségére gyakorol jó hatást, hanem a fejőstehen istállóban már azért is okvetetlenül szükséges, mert a tisztátalan, bűzös levegőjű istállóban a tej kellemetlen mellékízt kap.

Gyümölcsök árúsítása érdekében.*)

A teljesen sikerült országos gyümölcsészeti kiállítás alkalmából, — de már ezt megelőzőleg is, — számtalan kérdések s illetve kérések intéztetvén hozzánk a tekintetből, hogy ki-nek és mi módon árúsihassák el termelőink teméntelen gyümölcsöket — s csaknem ugyanannyi megkeresés érkezvén más oldalról — privátusok, vendéglősök és kereskedők részéről, hogy honnan szerezhessék be a szükségeltető gyümölcs mennyiséget — kertészeti szakosztályunk legközelebről (nov. 4.) tartott szerdai ülésben arra a megállapodásra jutott, hogy ez ügyben a titkár-segéd s egy magából kiválasztott 3-as bizottság útján (Szentgyörgyi, dr. Klatrobetz és dr. Gocs Jenő) az egyl. titkári iroda helyiségben maga a szakosztály legyen a közvetítő gyümölcs eladó és vevő közt.

E rég óhajtott elhatározásból folyólag készséggel ragadja meg az alkalmat alóli rt szakosztályi elnökség s hiv föl, ez elodázhatlan közös szükséglet érdekében mindenkit, hogy e tárgyban hozzá fordulni sziveskedjék.

És pedig, termelőink beküldött mintapéldányai-ka l, s a venni szándékozók a szükségeltető mennyiség és minőség kijelentésével.

Eladó ügytársaink érdekében különösen hangsulyozni kívánjuk, hogy gyümölcsöket 3. osztály szerint sziveskedjenek szortirozni! S e három osztály közül az első be a legszebben fejlődött és legépebb példányokat; a 2-dik be a kevésbé szebbek, de ebbe is teljesen épek és kifogástalanul szépek; a 3-ik osztályba aztán a ferde, apróbb, s egy s más természeti befolyás miatt a két első osztályba be nem illeszhető példányok.

Szóval, akként különitendők el, három osztályba a gyümölcsök, hogy a két első osztályt feltüntető példányoknál soha se legyenek gyengébbek a megrendelés útján kapott csomagok példányai.

*) Kérjük laptársainkat, fölhívásunk átvételére.

A 3-dik osztályt azért nem is igen forszirozzuk, mert ezt két előbbi osztályba sorozott gyönyörű gyümölcsseink mellett nem is szeretnők piaczon látni. S meg aztán, tulajdonképpen, ha ez nyakunkon marad is, nincs nagy baj érte, csaknem ingyen kapjuk, elfogyasztjuk itthon úgy, a mint azt legjobb belátásunk szerint akarjuk, a két első osztályu példányokon busásan megkapván ezek árát is.

Ha pedig az elkülönítést nem tartjuk szigoruan szemünk előtt, lekiismeretlenül össze-vissza elegyítünk oda nem illő példányokat, elidegeitjük a vevőket, vége az üzletnek, s aztán várhatjuk vissza a hátat fordított vásárlókat.

Éppen ez okból az első-második osztálybeliekből 10—10 példányt kérünk — titkári irodánkba czimzetten — hozzánk juttatni s egyszersmind jelezni kérjük, hogy mennyi az első, s meennyi a 2-dik osztálybeli darabjának ára, s hány darab áll eladásra az egyik, s hány a 2-dik osztálybeliekből?

Ür- vagy sulymértékkel való mérést, rugjon bár azok száma ezekre az 1-ső és 2-ik osztályu gyümölcsöknél — egyáltalában nem látunk czélszerűnek; különösen, ha batul, pónyik, téli arany parmén, Török Bálint (piros stettini), török muskatály, canadai renet, londoni pepin, Bánffy Pál almája, Parker pepinje, Jeges tányér vagy édes teledő, ananász renet, (még a piros és csikos gyógyit sem feledve ki) s ezekhez hasonló szépségű almákról s különösen a körtékről van szó.

E mértékeket, ha már csakugyan erre is sor kerül, csupán a 3-dik osztályban hagyott gyümölcsöknél hozhatjuk ajánlatba.

Elárusítói közvetítésünk — egyelőre — csupán egyelőnk területére szól; — a venni szándékozókknak azonban, ha hazánk határain tuáról jönnek s illetve jelentkeznek is, szives készséggel állunk szolgálatára, csak hogy válogatott fajú erdélyi gyümölcsseinknek piacot szerezhessünk, s egyszersmind ez által eladó és vevő részére állandó kelenldőséget teremtsünk s illetve biztosithassunk.

Kérjük tehát a jelentkezéseket mindkét oldalról mielőbb, hogy sürgős ügyünket még ez ősz folytán utba indithassuk.

A kertészeti szakosztály megbizásából Kolozsvárt, 1885. nov. 6-án.

Id. Bodor Pál,
elnök.

Szentgyörgyi Lajos,
jegyző.

EGYVELEG.

— Értésítés és kérelem. Miután az oltóványok kiadása az erdélyi gazdasági egylet köztelkén f. hó 8-án kezdetét vette, felkéretnek a t. venni szándékozók, hogy becses megrendeléseiket mielőbb megtenni sziveskedjenek. Kolozsvárt, 1885. november hó 7-én. Az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatala.

— „Borászati Lapok“ az erdélyi gazd. egylet borcollectiójáról. A Budapesten „Borászati Lapok“ czimén megjelenő jeles szaklap 10 cikkben a kiállít-

tott borokat ismertetvén, végül az erdélyi gazdasági egylet borcollectióját veszi bírálat alá, melyről a következőleg szól:

„A Királyhágón tul fekvő borkerület, az u. n. „Erdély“ mintaképét nyújtja annak, hogy miként kellene minden egyes borvidéknek a kiállításon megjelenie. Nevezetesen az erdélyi gazdasági egylet összegyűjtötte nagy fáradsággal mindazon anyagot, mely területén termeltek, bemutatta mindazon bor-specialitásokat, a melyekben a „szűkebb haza“ nagyon is bővelkedni szokott.

Minden elfogultságtól menten el lehet mondanunk, hogy ily válogatott és gazdag bogyújemény egy egész kis királyságnak dícséretére válandott, ha azzal valamely kiállításon megjelenik.

Mindez onnét van, mert Erdélyben a szőlőművelés és bortermeles majdnem kivétel nélkül az intelligentia s nagy részben a mágnásság kezében központosul, kik elég korán belátták, miszerint a borászat csakis öntudatos és helyesen megállapított irány mellett lehet az országrészre épp úgy, mint az egyes termelőkre nézve is jövedelmező.

Az erdélyi gazdasági egylet gyűjteményes kiállítása az, a mi majdnem az összes erpélyi borokat absorbeálja; mellette egy-két külön kiállítót találunk csak, kik vagy a mintapincei collectiv kiállításban, vagy önállóan vettek részt.“

Ezek után a résztvevők soroltatnak fel, kiket t. olvasóink már úgy is ismernek, miért is itt mellőzzük.

* * *

— Az erdélyrészi méhész-egylet igazgató választmánya mult szombaton tartott ülésének egyik igen érdekes tárgyát az erdélyi részekre kinevezett méh. vándortanár székhelyének kérdése képezvén, beható tanácskozás után kérés határozottatott intéztetni minister ur öngyméltóságához a tekintetből, hogy a méh. tanár — ez idő szerint Abend András ur — lakását kegyeskedjék az egyleti központba, Kolozsvárra rendelni, hogy így az egylet központi igazgató választmánya s illetve e kerület méhészeti tanára együtt működve, munkájuk minél áldásosabbá válhasson.

Hisszük, hogy e méltányos kérést annyival inkább kegyes leend megadni minister ur ő excellentiája, mivel Abend ur maga is különösen óhajtozik az egyleti központ meleg kebelére.

* * *

— Értésítés. Alólirt méh. egyleti elnökség hivatalos tisztelettel tudatja az egylet tisztelt tagjaival, miszerint Csiki J. József tagtárs az erd. magy. közmívelődési egylet pénztárnokává történt megválasztása következtében — legjobb akarata mellett sem intézhetvén egyletünk pénztárnoki teendőit — e tisztről lemondott, s helyébe a nov. 7-diki választmányi ülés Fodor Gyula távirda főállomási tiszt buzgó tagtársat választotta meg (lakása külmagyar- felső-kereszt-utca), a kihez a hátralék tagdíjakat mielőbb beküldeni tiszteletteljesen kérjük. Az ig. választmány megbizásából Kolozsvárt, 1885. nov. 9. Álb József, alelnök. Szentgyörgyi Lajos, titkár.

* * *

— A talaj felszíni kiszáradásának befolyása annak hőmérséki és nedvességi viszonyára. Dr. Wollny müncheni tanár buvárkodása után közöljük az alábbiakban:

1. A legfelső talajrétegnek kiszáradása folytán tartós száraz időjárás alkalmával, vagy ha ezt siettetjük mesterséges uton pl. boronálás, kapálás által, vagy végül, ha vízárbocsájtó anyaggal hintjük be a talajt pl. kova-homokkal: a talaj nedvessége igen jelentékeny fokban csökkenni fog.

2. E jelenség oka abban keresendő, hogy a kiszáradt felszín a napsugaraknak s légáramoknak direct hatását az elpárolgásra — nagyban fokozza.

3. A meglazított vagy homokkal betakart talajnak víztartalma, a csökkent elpárolgás folytán, száraz időben nagyobb, mint a meg nem munkált vagy meghordatlan talajé.

4. Ugyanazon csapadék mennyiség mellett a homokkal befedett talajban a melegebb évszakban jóval nagyobb vízmennyiség szivárog le, mint a be nem fedett talajban.

A talaj felső része kiszáradásának befolyásáról annak hőmérsékére, a következőket észlelte:

1. A talaj felszínének kiszáradása magával vonja abban a hőmérsék emelkedését, mivel ily esetben a talajnedvesség elgőzölgése, főképp a feltalajból kisebbitetik.

2. Ha a talaj legfelsőbb rétege meglazítottatik pl. kapálás, boronálás vagy lehántás által, ez által a hőmérsék ott leszállítatik; mivel a hővezetés az ilyen likacsos közegben az által, hogy a likacsok léggel telnek meg — gyengül; továbbá a hővezetés is alászáll, mivel a talajrézescskék csak némely ponton függnek össze az alatt fekvő réteggel.

3. A homokkal betakart talaj, a meleg időszakban hidegebb, mint a be nem takart, mert a világos színű talaj a napsugarakat bevésbé nyeli el.

4. A hőmérsék szélsőségei a fellazított talajban csekélyebbek, mint a műveletlenül hagyottban.

5. A hőmérséki különbség a talajban a 2. s 3. pont alatti esetekben — a napi hő maximum alkalmával legnagyobb s a napi hő minimum beálltával legkisebb.

R. J.

— A rétekeknek a mohától való megtisztítása. A moha a fű rovására leginkább oly réteken terem, melyek vagy tulnedvesek, vagy általában ki vannak soványodva úgy, hogy jobb és több tápanyagot igénylő fűnemeket eltartani nem képesek. Az első esetben vastag mohapárna fejlődik a réti mohából, mikor is a bajon csak a víz lecsapódásával és alagsóvezéssel lehet segíteni. Sovány réteken a moha is igen vékony réteget képez, és főleg az ugynevezett májmohokból áll. Ezen kellemetlen vendégektől legkönnyebben úgy lehet szabadulni, hogy a rétet megjavítjuk, és így képessé tesszük több tápanyagot szükséglő fűnemek eltartására. E célnak legjobban megfelel a hamuval való trágyázás, továbbá a trágyalé s néha a mész is, melyeket ősszel, télen vagy kora tavasszal kell alkalmazni. Ezen trágya-anyagok hatásának előmozdítása végett tavasszal jól megfogasoljuk a gyenge rétet. A közönséges vasfogasoknál sokkal jobban megfelelnek a feladatnak a több tag-

ból összeállított és így a talajhoz jobban simuló fogasok. Ha a fogasolás után kevés fű- vagy luczernamagot is szórunk szét a réten, és ezt azután lehengerezzük: a rétet nyárára, de legfeljebb őszre teljesen rendbe jön. A fogas a mohát teljesen felszagatja és összegyűjti, a fűvek gyökerét pedig megbolygatván, ezeket erősebb tenyésztetre buzdítja. Némelyek szerint a hatás fokozása céljából tanácsos a rétet a trágyázás előtt jól lekaszálni s a visszamaradt tarlót felegetni. (Gy. M.)

* * *

— Október havi meteorológiai észleletek. A kolozs-monostori állomás észleleteiből közöljük az szeptember havi összevont adatokat, u. m. légnyomás (tengerszínre redukálva) középátlaga 758.7, legmagasabb október hó 15-én 771.8, legkisebb október hó 11-én 747.0 milliméter, középhőmérséklet 11.0 C°, legmagasabb okt. hó 16-án 22.6 C°, legkisebb október hó 24-én 0.6 C°. A páranomás átlaga 7.8 milliméter, a légnedvesség százaléknak átlaga 85. A napontai 3-szori észlelésnél előfordult: szélesend 31-szer, szél 62-szer, ugyanis északi szél 4-szer, északkeleti szél 4-szer, keleti szél 14-szer, délkeleti szél 7-szer, déli szél 6-szor, délnyugoti szél 8-szor, nyugoti szél 10-szer és északnyugoti szél 9-szer. A csapadékos napok száma tett 11-et, hó volt 1, jég —, égiháboru — napon, összesen 43.2 milliméter csapadék volt e hónapban, legtöbb 30-án, azaz 22.9 milliméter. —

Üzleti szemle.

Marha- és sertésvásárok jegyzései.

Budapesti marhavásár nov. 5-én. Összes felhajtás 3207 db. nagy és apró marha. — Ebből eladatott 49 db. bika, 1584 db. ökör, 720 db. vágó tehén, 274 db. fejős tehén, 96 db. bival, 483 db. borju, — db. bárány, — db. juh. Árak: bika darabonként 70—150 frt, ökör páronként 220—340 frt, vágó tehén páronként 110—160 frt, fejős tehén darabonként 100—170 frt, bival páronként 110—220 frt, borju darabonként 8—28 frt, bárány páronként — — forint, juh páronként 6½—15 frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 47—55 frt, tehénhús 42—45 frt, borjuhús 62—64 frt, bivalhús 36—40 frt.

Pozsonyi marhavásár nov. 9-én. Összes felhajtás 1380 darab, és pedig 1030 darab magyar, — darab lengyel és 350 darab német fajta. Árak 100 kilonként: magyar hizó 56—63 frt, lengyel — frt, német 60—64 frt, tehén — — frt, bika — — frt, bival 36—40 frt.

Bécsi marhavásár nov. 9-én. Összes felhajtás 2148 drb és pedig 591 drb. magyar, 644 drb. lengyel és 913 drb. német fajta. Árak 100 kilonként: magyar hizó 53—63 frt, lengyel 52—59 frt, német 54—65 frt, tehén — — frt, bika — — frt, bival — — frt.

Kőbányai sertésvásár nov. 6-án. (Az első magyar sertésbizalmi és kölcsönelőgező részvénytársaság jelentése.) Az e heti üzlet kellemesebb volt, az árák javultak és hétszázalattal szilárd hangulat uralkodott.

Heti átlag árák: magyar vál. áru 260—320 klg. nehez 45½—46 krral, 180—240 klg. nehez 46—47

kr. Öreg 300 klgr. túli nehéz 43—44 kr, vidéki sertés 42—44 kr, könnyű — kr. Transitóban: szerbiai 41½—43 kr., románia — — kr, tüskés — krral tiszta kilogrammonkint. Összes felhajtás: 8040 darab, összes elhajtás 12453 drb.

Bécsi sertésvásár nov. 3-án. Összes felhajtás 7117 drb. és pedig 1210 drb. nehéz, 1982 drb. középnehéz és 3925 drb. süldő. Árak 100 kilónként: nehéz 41—42 frt, középnehéz 38—40 frt, süldő 28—38 frt; szalonna és zsír 48—49 frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

A magyar gazdatisztek és erdészek segélyegyesülete

ajánlja a t. cz. földbirtokos és bérlő uraknak állás-közvetítő-osztályánál bejelentett tagjait elhelyezésre. Az ez ügyben való felvilágosítások díjmentesek. Ügyvezetői iroda: Budapest, papnövelde-utca 6. szám alatt.

Krocsák G. Emil,

(45—52.) (3.) e. ügyvezető.

Kívánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

Üzlet nagyobbítás és vízművészeti kellékek tárlata.

WALSZER FERENCZ
első magyar gép-
és tüztöltőszerek, gyár,
harang- és érez-öntő
ERDELYORSZÁGI FŐKÖTELEP
Kolozsvárt.
Bel-Monostortúza 12. szám.

Szerelő-műhely vízvezetékek kútak s berendezéséfé.

(1.) Tetemesen leszállított gyári árak mellett. (45—52.)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	tisztá buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török-buza	100 kilo		1 köb-meter tűzifa	1 kilo marha-hús
helye	napja								széna	szalma		
k r a j e z á r o k b a n												
Bécs	november	7 metermáza	780	—	705	745	690	610	—	—	—	—
Budapest	november	7 " "	760	—	631	690	635	555	—	—	—	—
Balázsfalva	september	3 hektoliter	450	350	325	—	200	450	—	—	250	36
Brassó	november	6 " "	620	420	380	270	190	300	380	220	240	40
Deés	október	27 " "	600	560	480	—	200	380	620	280	320	28
Gyula-Fehérvár	november	7 " "	630	525	465	—	250	320	450	125	260	40
Kézdi-Vásárhely	október	30 " "	600	—	400	360	220	430	350	110	300	32
Kolozsvár	november	5 metermáza	720	—	540	—	480	440	500	200	300	42
Maros-Vásárhely	október	1 metermáza	618	485	485	440	418	423	260	130	290	32—36
Nagy-Szeben	november	6 hektoliter	520	400	360	350	130	310	220	140	375	40—45
Nagy-Várad	november	3 " "	546	415	364	308	216	224	460	160	380	48
Sepsi-Szent-György	november	9 " "	610	550	360	240	160	280	300	120	150	32
Szász-Régen	október	29 " "	525	380	380	300	200	380	400	260	260	28
Torda	november	7 " "	500	350	350	300	160	300	300	20	250	40